

Sborník Státního okresního archivu Přerov 1997

Věra Fišmistrová - Mistr Ivo Váňa Psota 1908 - 1952

V Přerově 1. září 1940 hostoval baletní soubor Zemského divadla v Brně. V naplněné dvoraně nové sokolovny předvedl „Slovanské tance“ Antonína Dvořáka nastudované šéfem baletu brněnského divadla, přerovským rodákem Ivo Váňou Psotou. Úspěch této mimořádně významné kulturní události v Přerově byl obrovský.¹ Jaký vlastně byl vztah této světově proslulé osobnosti k Přerovu? Předchozího dne byl otištěn v regionálním tisku článek s podtitulkem „Skoro interwiev s mistrem Psotou“: „...Z šálků čaje se kouří. Interwiev s přítelem je těžší, než s cizincem. Váháme.

„Které město na tebe nejmocněji zapůsobilo?“ Plám se. V duchu již hádám, zda uslyším Paříž či Berlín, Londýn, Řím, Milán, Londýn. Sydney, New York či... „Přerov“, říká mistr a slovo je tak přesné jako tnutí ruky tesařovy. Moje obočí utvořilo dva otazníky.

Váňa přivírá oči a tiše říká: „Můj rodný Přerov.“ ..Když jsi jej opouštěl?“

„Nikoliv. Když jsem se do něj vrátil po dvaceti letech.“

„Po dvaceti letech“, říkám si a v duchu vidím Váňu neúnavně cvičícího, učícího se. útočícího, přesvědčujícího, rostoucího v umělce spolu se svojí sestřičkou Ljubou pod pevnou, neúprosnou rukou své matky, vzácné učitelky. Vidím ho, klesajícího únavou, bledého, vysíleného, tápajícího. Nikdy však neztrácejícího víru a úsměv... Naše vzájemné mlčení bylo již neúprosné pro slova, tryskající z jeho vřelého srdce.....

Mistr vypráví: „Letos v červnu jsem přijel do Přerova, abych tam sjednal zájezd našeho baletu, který se uskuteční v neděli 1. září.“ „To tehdy na tebe tak Přerov zapůsobil?“

„Rozechvělý vyšel jsem z nádraží. Jdu známými ulicemi, rozrostlými novými domy. povyrostlými o mnohá poschodí. Ale já nepozoruji ty změny. Vidím ulice očima před dvaceti lety. Stojím před rodným domem. Mlžným závojem slz prostupují jeho zdi. Maminka uprostřed pokoje, obklopena růžolícími děvčátky. Počítá: první, druhá, třetí a dobrý táta neúnavně hraje už po dvacáté valčík z „Královny loutek“. Odbíjí dvanáct. Královna se probouzí - otevírá oči.

Prvý graciézní pohyb... Jdu dále. Otec jde se mnou a zaníceně vypráví, kolik práce ho čeká ve škole a co vše s maminkou chtějí docílit, aby i v Přerově se povzneslo baletní umění. Je to povinnost k rodnému městu, zemi a k vlasti. - Jeho hlas náhle slabne, mizí. Marně napínám sluch. Zvoní. Slabě. Umíráček. Ach. táto drahý táto. díky ti za vše...“

Přešel si rukou obličej a setřel stesk ze své tváře, jež se poznenáhlu rozjasňuje. ..Stanul jsem před Městským domem. V tu chvíli monumentální newyorský Empire Building se svými sto dvěma poschodími se skrčil na pouhou chalupu. Zde j s e m začínal. Zde jsem poprvé vstoupil na prkna, jež pro mě později skutečně znamenala svět... Sestřičko Ljubo. kolik jsme zde protančili dětských nevinných tanečku! Vcházím dovnitř. Mýlím se? Za dveřmi klubovny zní: Zpátky! Znovu celý výstup! - Divadelní zkouška, kmitlo mi hlavou... Marně se bráním, ruka stiskla kliku. Váňo. Váňo! Zaznělo téměř sborově a již se objímám s přáteli a spolužáky. Dramaturg „Tyla“ řídí zkoušku a roli inspektora Massona hraje spolužák dr. Jelínek. Vedou mě nahoru do sálu... Jevišťe plné nadšení mladých usměvavých tváří hercu... S nevšedním zájmem pozorují, s jakou pečlivostí ciseluje režisér F. Přidal výkony k poslední zkoušce před generálkou.... Se stejnou láskou jako moji rodiče tu pracujete, přerovští ochotníci. Nedopusťte, aby kdy pohasl posvátný plamen umění ochotnického divadla. Díky vám všem...“

Mistr s úsměvem utěšuje reportérské srdce: „V neděli 1. září uvidí Přerované mou práci. Oni necht' posoudí mé dílo. z nich jsem vyšel, k nim se hlásím. Pokorně předvedu výsledek svých snah. Mezi tanečnicemi a tanečníky uvidí mnohé, kteří jsou dnes našimi nejlepšími vůbec. Mnohé jsem starostlivě vychoval a zanechávám je jako pevné pilíře našeho českého umění tanečního...“

Ve Státním okresním archivu v Přerově je uložena pozůstalost Ivo Váni Psoty z let 1908-1952. Písemnosti si původně shromažďoval mistr sám. po jeho smrti je opatrovala jeho žena Nina Konstantinovič.⁴ Později dokumenty získal Josef Svatopluk Matějka, psycholog z Brna. který je v roce 1978 věnoval přerovskému archivu. Zde byla pozůstalost v roce 1990 uspořádána autorkou tohoto článku. Zvláště je třeba upozornit na korespondenci adresovanou Psotovi od Colonel de Basi, šéfa baletního souboru Originál Ballet Russe z let 1941-1949. popis čtvrtého odchodu Psoty do zahraničí 1941. Jsou zde též rukopisné poznámky k choreografickým úpravám baletních vystoupení včetně působení Psoty na taneční fakultě Vysoké školy múzických umění v Bratislavě 1951-1952. Dále fond obsahuje značné množství ilustračního, hlavně cizojazyčného materiálu (plakáty, časopisy, noviny, partitury baletu, baletních představení z celého světa), kritické recenze na vystoupení." soubory fotografií baletních umělců, scén. upomínkové album z vystoupení v Brazílii."ale i soubor fotografií a filmovou pásku z pohřbu umělce včetně posmrtné masky mistra." Osobní doklady se dochovaly minimálně.

Jaký byl život a umělecký vývoj tohoto legendárního tanečníka, choreografa a umělce světového jména?

Ivan Psota se narodil v ukrajinském Kijevě 1. května 1908. kde jeho otec. rodák z Přerova." nadšený rusofil. pracoval jako francouzsko německý korespondent u firmy Olševič a Kern.. Matka Anna byla sólovou tanečnicí, krátce působila i v baletním souboru kijevského divadla." V roce 1909 se rodiče přestěhovali zpět do Přerova, kde se otec Jaroslav Psota stal učitelem na obchodní akademii." Své dětství a mládí prožil Ivan v Přerově. V letech 1914-1919 navštěvoval v Přerově nejdříve pětiletou chlapeckou školu obecnou. 1919-1920 I. ročník státního reálného gymnázia. I. pololetí školního roku 1920-1921 absolvoval na obecné měšťanské škole chlapecké v Praze na Hrádku. Druhý ročník pak dokončil na měšťanské škole chlapecké v Přerově a 3. ročník ve školním roce 1921-1922 na Havlíčkově chlapecké měšťanské škole tamtéž. V letech 1922 - 1924 studoval na Veřejné obchodní škole v Přerově. Současné navštěvoval v letech 1921, 1924 Hudební školu pěveckou hudebního spolku PŘERIB , kde se učil hudební teorii, zpěvu a hře na klavír. Sám též kreslil, hovořil německy, rusky, francouzsky, polsky, anglicky, španělsky, portugalsky, italsky (toto nadání získal po otci. který ovládal 13 jazyku).

Přestože studia na obchodní škole ukončil s vyznamenáním,¹⁵ celou svou bytostí tíhl k baletu, kterému se chtěl věnovat. Po matce zdědil baletní nadání, po otci pak lásku k hudbě, která ho vlastně doprovázela celý život. Základy baletu, které získal od matky, již nestačily, a proto začal systematickou uměleckou výuku u profesionálních baletních mistrů. V letech 1919-1923 absolvoval baletní školu proslulého choreografa Augustina Bergera v Praze. V říjnu roku 1924 nastoupil jako sborový tanečník baletu Národního divadla v Praze a od té doby je trvale spjat s baletním uměním. Učil se technice ruského baletu v baletní skupině Jelizavety Nikolské. V roce 1926 přijal nabídku na místo sólového tanečníka baletního souboru Národního divadla v Brně (později Zemské divadlo) a ve dvaceti letech byl jmenován šéfem baletu. Místo světil Psotovi ředitel divadla František Neumann. Ten mu navrhl umělecké jméno Ivo Váňa.¹⁴

Hostování Ďagilevova baletního souboru Ballet Russe roku 1927 v Brně znamenalo pro I.V. Psotu navázání nových kontaktů a bylo mu také nabídnuto členství v souboru. V roce 1929 zemřel ředitel divadla František Neumann. Jeho nástupce Ota Zítek neprojevil k Psotovi dostatek důvěry a vyřadil ho dočasně z choreografické tvorby. Psota, který musel zápasit o své postavení, vytvořil v té době desítky vtipných choreografií k řadě operet. Zabýval se myšlenkou využít nabídky „Ruského baletu“. Avšak Ďagilevův balet již neexistoval - v roce 1929 zemřel jeho zakladatel a o dva roky později zemřela i slavná ruská tanečnice Anna Pavlova. Z trosek obou souborů bylo vytvořeno umělecké těleso „ORIGINÁL BALLET RUSSE“, v němž přijal Ivo Váňa angažmá. Teprve tento „Původní ruský balet“ odhalil jeho

komický, charakterní i dramatický projev.

Od října 1932 pracoval Psota plně čtyři roky v tomto souboru, s kterým procestoval evropské státy i americký kontinent. S novým prostředím se díky jazykovým znalostem rychle sžil a svým nadáním a prací se prosadil. Byla to výrazná etapa jeho uměleckého života, během níž zdokonalil své umění po stránce technické i výrazové. Mistrovství dosahoval v rolích vážných i komických - tančil v „Ptáku Ohniváku“, „Třírohém klobouku“, „Vzpouře hraček“* a dalších. V tomto souboru působila již od roku 1926 i další významná osobnost světové baletní scény, další přerovský rodák Eda Skřeček Borovanský.¹⁵

Touha po domově i chystané změny v osobním životě (zamýšlená svatba s Ninou Konstantinovič) ho přivedly zpět do vlasti. V květnu 1936 se vrátil do Brna, kde přijal nabídku na angažmá u tehdejšího Zemského divadla a zároveň se ujal vedení souboru. Měl autoritu, byl slavný. U „Ruského baletu“ vyrostl ve světového sólového tanečníka, který udivoval technikou, lehkostí, smyslem pro rytmus. Absolvoval na 212 vystoupení ve 110 amerických, kanadských i jihoamerických městech, patřil mezi nejoblíbenější umělce. Své předsevzetí co nejvýše pozvednout úroveň brněnského baletu plnil I. V. Psota s největší odpovědností. Ještě nedosáhl třiceti let a byl zralým choreografem. Rozšířil počet tanečnicků baletního souboru, na které měl velké nároky. Baletní choreografii zaměřil zprvu na českou tvorbu. První balet, který vytvořil po návratu z ciziny bylo „Divadlo za branou“ Bohuslava Martinů. Následovala řada nových baletů - „Seherezáda“, „Petruška“, dále „Tamara“. „Slovanské tance“, „Romeo a Julie“. Obnovil rovněž starší balety. Období let 1930-1945 patřilo k vrcholům jeho tanečnického umění.¹⁶

Ve své práci reagoval I. V. Psota i na změnu politické situace v tehdejší Československu. Fašistické nebezpečí a události směřující k Mnichovu a okupaci ovlivnily dramaturgii českých divadel. Psota uvedl v Brně v letech 1938-1939 inscenaci Dvořákových „Slovanských tanců“, poté Novákovu „Slováckou suitu“ a další, kterými chtěl dát najevo víru v obnovení svobody a neznitelnosti slovanských národů. Nacistickým úřadům se však nelíbil jeho pokrokově volený repertoár. Byl obviněn z nepřátelského postoje vůči Říši. Celá jeho rodina utrpěla těžkou ztrátu za své postoje. Jeho starší bratr Voloda byl umučen v koncentračním táboře Mauthausen. Ivo Váňa již nedokončil choreografii „Labutího jezera“ a v roce 1941. poté co dostal konečně povolení okupačního úřadu, s pomocí přátel, zejména Colónela de Basil. odjel do Spojených států.¹⁵ kde pracoval jako ředitel „Ballet Theater“ v New Yorku. Zde uvedl ve vynikající choreografii Dvořákovy Slovácké tance pod názvem „Slavonica“. které byly tančeny i v Mexiku a Kanadě s velkým úspěchem.

Léta 1942-1947 strávil opět u Basilova „Originál Ballet Russe“. který působil v USA, Střední a Jižní Americe. Zastával zde funkci choreografa, baletního mistra i ředitele. Byla to vrcholná doba souboru, v němž se vystřídali největší choreografové i nejslavnější tanečníci. Pomalu vymizel ruský charakter souboru, který se stal mezinárodním. Úspěchy byly obrovské. Psota byl v roce 1945 jmenován baletním mistrem největšího divadla světa TEATRO COLON v Buenos Aires. Triumfální úspěch mu však připravila Brazílie za vytvoření baletu „YARA“ (1946). který se stal národním baletem země. Na budově divadla v Sao Paolo byla Psotovi odhalena pamětní deska jako dík za choreografii světové úrovně.

I přes výhodné nabídky na místo šéfa baletu Teatro Colon v Buenos Aires se vrátil mistr do vlasti. Odmítl také nabídku na řízení baletu Národního divadla v Praze. Dne 27. května 1947 se vrátil do brněnského divadla a zahájil zde své poslední slavné období činnosti.

Za jeden z vrcholů jeho tvorby je považován balet na hudbu 5. symfonie P. I. Čajkovského nazvaný „Symfonie života“. V roce 1952 přikročil k nastudování „Spící krasavice“ téhož autora, která byla jeho posledním choreografickým dílem. Uprostřed náročných, vyčerpávajících zkoušek došlo k těžkému úrazu, který byl způsoben pádem I. V. Psoty na náledí. Premiéry se již mistr nedočkal. Zemřel 16. února 1952 ve věku pouhých čtyřiceti čtyř let na krvácení do mozku. Psota je i s dalšími členy rodiny pohřben v rodinné hrobce na

přerovském hřbitově." Na prknech, která znamenají svět, tančil mistr naposledy dne 9. února 1952. kdy „zaskakoval za kolegu“ v „Plese kadetů“.

Jméno Ivo Váni Psoty je dobře známe nejen naší, ale i celé světové baletní veřejnosti. Vždyť právě světová kritika ho zařadila mezi velikány baletu (Mjasin, Li far, Fokin). Proslavil naše baletní umění na celém světě, spolupracoval s nejproslulejšími skladateli, výtvarníky i interprety své doby. Za svůj krátký život nastudoval přes 70 baletů. Žil v době, která právě v baletním umění znamenala vážný přelom. Tento výjimečný tanečník, pedagog a choreograf, který se celý život pohyboval mezi vlastí a cizinou, nezapomínal na rodné město. A město Přerov jistě dluží mnohé této světové osobnosti, kterou pro lehkost, s jakou tvořil svá baletní díla, nazývali „Mozart baletu“.

Poznámky

1 Obzor, I. 9. 1940, s. 2, viz též 3. 9. 1940, s. 2. O osobě I. V. Psoty existuje poměrně obsáhlá literatura, z níž vyjímáme: Matějka, J. S.: Odkaz vynikajícího choreografa. Opus musicum, Brno 1977. č. 3. s. I - IV. VIII. Štědroň, B.: K nedožití sedmdesátce Ivo Váni Psoty. Opus musicum 78, Brno 1978, s. 310 - 313. Dufková, E.: Vzpomínka na I. V. Psotu. Program Státního divadla v Brně, prosinec 82, Brno 1982. s. 156 - 157. tamtéž, leden 83. Brno 1983. s. 186 - 187, tamtéž, únor 83, Brno 1983. s. 227 - 229. Naposledy též autorka v knize Váňa Psota, vydané nakladatelstvím Ryšavý v Brně 1997. 165 s. Přes úctyhodné množství materiálu a informací o osobě Psoty nutno říci, že autorce zůstala utajena ta část z písemné pozůstalosti, která je uložena v přerovském archivu.

2 Ljuba Psotová. baletní mistryně, nar. 23. 3. 1911 Přerov, zemřela r. 1980. provdaná za Rudolfa Kvasnicu, varhaníka, klavíristu, dirigenta, spolupracovníka I. V. Psoty. Bydleli v Brně.

3 Obzor, 31.8. 1940, s. 1 -2.

4 Nina Konstantinovič Psotová (předtím manželka Colónela de Basil). nar. 1907. zemřela ve věku 61 let.

5 Státní okresní archiv Přerov (dále SOKA Přerov). Kulturní místopis (dále KM) - složka I. V. Psota, korespondence mezi J. S. Matějkou a dr. Cekotou. ředitelem archivu z 23. 2. a 7.4. 1978.

6 SOKA Přerov. Pozůstalost I. V. Psoty, inv. č. 2, 3, kart. č. 1. Vlastním jménem Vasilij Grigorjevič Voskresenskij. byl za 1. sv. války plukovníkem carských kozáků a velitelem kaspického loďstva.

7 Tamtéž, inv. č. 31. kart. č. 6.

8 Tamtéž, posmrtná maska. inv. č. 37, kart. č. 7, soubor fotografií a filmová páska z pohřbu Psoty v Janáčkově divadle - inv. č. 29, 30, kart. č. 5.

9 Jaroslav Psota se narodil 28. 9. 1879 v Přerově č. p. 223. zemřel 28. 7. 1926 Přerov. Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, Řím. kat. matrika města Přerova, sign. Př.-I-1 1. s. 59. inv. č. ve Sbírce matrik 7199, fara Přerov. Po studiích na obecné škole a gymnáziu v Přerově navštěvoval Československou obchodní akademii v Praze a poté Vyšší státní obchodní školu v Petrohradě. Byl zaměstnán v obchodních a průmyslových podnicích v Brně. Moskvě. Bordeaux. Mannheimu a Kijevě. Dne 1. 9. 1909 byl ustanoven suplujícím učitelem VOŠG v Přerově pro I. skupinu nauk obchodních a výnosem min. školství a národní osvěty z 31. 1. 1921 č. 6981-21 byl jmenován státním ředitelem ústavu. Funkci vykonával až do své smrti (28. 7. 1926) způsobené delší nemocí. Pohřeb se konal 31. 7. 1926 za účasti žáků. profesorského sboru i široké veřejnosti. Viz XXVII. roční zpráva VOŠG Přerov. 1926/1927. s. 1. dále Monografie Přerovsko - Kojetínsko, Přerov 1933. s. 100 - 101. též Oslava pětadvacetiletí založení VOS Přerov a čtyřicetiletí obchodního grémia v Přerově 12.- 13. 6. 1926. s. 17-20.

Pro svou srdečnou a milou povahu byl velmi oblíbenou osobností. Byl činný i veřejně.

Pracoval jako revizor Občanské záložny a Akciového pivovaru v Přerově, byl soudním znalcem účetnictví a obchodních nauk, zakladatelem Skauta na Moravě. Viz SOkA Přerov, KM-složka I. V. Psota, Jar. Psota.

Jako člen „Ruského kroužku“ a jednatel „Ruského zrna“ vedl zájezd PSÍMU do Ruska v prosinci 1913. Viz Přerovský obzor, 9. 9. 1911, s. 5 - 6, totéž 1913, červenec - srpen. Byl velkým vlastencem, rusofilem, a proto byl za 1. sv. války pod policejním dozorem jako politicky nespolehlivý. Dle zápisu v matrice narození vystoupil Jar. Psota dne 6. 10. 1920 z římskokatolické církve

Otce Jaroslava Psoty PhMr. Hynek Psota se narodil 15. 9. 1846 v Samotiškách u Olomouce č. p. 1. Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, řím. - kat. matrika obce Samotišky - sign. VB-XII-3, s. 445v, inv. č. ve Sbírce matrik 8270. fara Velká Bystřice. Byl praktikantem a později i asistentem v přerovské lékárně, kterou po smrti Františka Kramáře v r. 1866 vedl jeho bratr Josef. Po odbytých studiích na univerzitě v Praze a po další praxi ve Fulneku se vrátil do Přerova a sňatkem s Amálií, dcerou Fr. Kramáře, převzal v r. 1874 lékárnou. (Byl vlastně prvním členem známé rodiny Psotu, která se usadila v Přerově). Jako majitel lékárny a přední přerovský občan byl velmi vážený. Byl činný v městské radě, pracoval ve výboru Národní jednoty, byl předsedou hasičského sboru, předsedou ruského kroužku, členem pěveckého spolku Přurub a d. Ve svém oboru byl vynikajícím odborníkem, své odborné poznatky publikoval v četných farmaceutických časopisech. Již v r. 1893 se přimlouval za studium žen na farmacii. H. Psota zemřel 28. 6. 1909 v Přerově. Viz David, A.: Z historie přerovských lékáren. Sborník příspěvků k dějinám farmacie Severomoravského kraje. Ostrava 1976. s. 97.

10 Anna Psotová. roz. Knittlová. nar. 26. 7. 1880 Mannheim - Badcnsko. zemřela 1. 6. 1946 Přerov, sňatek s Jar. Psotou r. 1905 v Kijevě. V Přerově si otevřela baletní školu.

11 SOkA Přerov, fond Policejní přihlášky. Rodinný list (příloha policejní přihlášky), bydliště Přerov. Bartošova 21 od 1.8. 1914.

12 SOkA Přerov. Pozůstalost I. V. Psoty. inv. č. 1, kart. č. 1 - školní vysvědčení ze všech škol, které Ivan navštěvoval. Na vysvědčení měšťanské školy chlapecké je v rubrice náboženství omylem uvedeno československé místo pravoslavného. Přílohy jsou zde i dva školní sešity - písemné zkoušky z češtiny a počtů.

13 XXIV. roční zpráva Veřejné obchodní školy gremiální v Přerově, škol. rok 1923/1924. s. 12. Seznam žáku s vyznamenáním. II. A. Psota Váňa. Tamtéž na s. 2 Jar. Psota vyučoval ve škol. roce 1923/1924 v II. A. účetnictví, v dalších třídách obchodní korespondenci a němčinu.

14 Dle jedné verze jméno Váňa upomínalo na jeho narození v Kijevě, dle jiné verze vzniklo umělecké jméno spojením jména Ivo se zdobnělinou ruského Ivan - Váňa.

15 Eda Skřeček Borovanský se narodil 24. 2. 1902 v Přerově (v matrice narozených je zapsáno Eduard). Otec František byl zaměstnán v Přerově na dráze. Eda navštěvoval obecnou školu v letech 1908 - 1912. měšťanskou školu 1912 - 1915, vyučil se prodavačem u firmy Vignati a po 1. světové válce pracoval v kanceláři u firmy Formandl v Brodce u Přerova. Přihlásil se do operelního souboru olomouckého divadla jako zpěvák, své první baletní sólo měl v „Evženu Oněginovi“. kdy „zaskakoval“ za nemocného člena souboru. Byl velmi ctižádostivý, houževnatý a pracovitý. Jeho snem bylo věnovat se baletnímu umění. V r. 1922 vykonal přijímací zkoušku u Augustina Bergera, choreografa Národního divadla v Praze, poté byl přijat do baletního souboru Jelizavety Nikolské. Přijal umělecké jméno Eda Skřeček Borovanský (po svém švagru Borovanském, obchodníku z Kopřivnice). Od r. 1926 působil v Hamburku v souboru Anny Pavlové, nejslavnější tanečnice světa. S tímto souborem byl na turné v Evropě a Asii. Dne 23. 1. 1931 Anna Pavlova zemřela. Z jejího souboru vznikl „Original Ballet Russe“, kde byl angažován i Borovanský a I. V. Psota. Těleso vystupovalo v Evropě a Americe, kde zvláště v Chicagu r. 1935 byli oba přerovští rodáci nadšeně vítáni tanními Čechy. V r. 1939 se Borovanský nevrátil z turné po Austrálii. zůstal v Melbourne.

kde si se svou ženou Xenii Nikolajevnou Smirnovou, neteří Anny Pavlovy, založil vlastní baletní školu.

Přerov navštívil 24. 2. 1935. kdy účinkoval v Městském domě na jediném vy-stou-pení, které bylo pořádáno ve prospěch Cs. červeného kříže spolu s dobročinným spolkem Vlasta. Naposledy byl v Přerově v roce 1958. poté onemocněl. Zemřel 18. 12. 1959 v Melbourne. kde je i pochován. Viz SOkA Přerov, KM. složka E. S. Borovanský.

16 SOkA Přerov. Pozůstalost I. V. Psoty, inv. č. 14 - 18, kart. č. 4 a 5 - Opus musicum 78. hudební měsíčník, s. 310, Program St. divadla 1982. 1983. programy baletu české i cizojazyčné, plakáty. Tamtéž, inv. č. 12. 13. kart. č. 3 - novinové výstřižky.

17 Voloda Psota, úředník, nar. 5. 9. 1906 Kijev. zemřel 22. 12. 1941 Mauthausen.

18 Obzor. 20. 3. 1941. s. 2.

19 SOkA Přerov, Pozůstalost I. V. Psoty. inv. č. 35. kart. č. 6. Ročenka Čs. kolonie v Jižní Americe, r. 1946. s. 42.

20 V rodinné hrobce na přerovském hřbitově jsou uloženy urny Jaroslava a Anny Psotových i jejich čtyř dětí (a dalších příslušníků rodiny, mj. Hynka Psoty, lékárníka): Magda, provdaná Šlosová. nar. 3. 7. 1899 Mannheim, zemř. 5. 6. 1980 (dcera Anny Psotové z prvního manželství), Voloda. Ljuba. Ivo Váňa. Viz záznamy u Správy hřbitova města Přerova - odd. hrobek IV. hrobka č. 1 (kaple).